

BASINDA SABAHATTİN ALİ-NİHAL ATSIZ DAVASI

Göktuğ İPEK*

Öz

II. Dünya Savaşı'nın sonlarına yaklaşıldığı bir tarihte bir tarafta Komünizm, diğer tarafta ise Faşizm yer almıştır. Türkiye fiili olarak savaşın içinde yer almamasına rağmen bu siyasi akımlardan oldukça etkilenmiştir. Dış politikada yaşanan gerginlikler doğal olarak iç politikaya da yansımıştır. Yaşanan tüm bu olağanüstü dönemin tezahürü denilebilecek bir olay 1944 yılında meydana gelmiştir. Bu olay Sabahattin Ali ile Nihal Atsız arasındaki hakaret davasından kaynaklanmıştır.

Nihal Atsız, Orhun'da devrin Başbakan'ı Şükrü Saraçoğlu'na ithafen iki mektup yayınlamıştır. Bu mektuplardan ikincisinde Sabahattin Ali'ye "vatan haini" dediği için Ali kendisine hakaret davası açmıştır. Bu dava aslında dönemin tüm siyasi çekişmelerini içinde barındırmaktadır. Bu yüzden davayı izleyen süreçte yaşananlar bu çatışmayı daha da alevlendirmiştir. İşte tüm bu sebeplerden ötürü davanın görüldüğü tarihlerde İstanbul, Ankara ve İzmir'de çıkan toplam 14 gazete taranarak o dönemin basınının gözünden bu davaya nasıl bir bakış açısıyla yaklaşıldığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sabahattin Ali, Nihal Atsız, Turancılık, Komünizm, Türk Basını

The Case Of Sabahattin Ali-Nihal Atsız In The Press

Abstract

At a time one side, were Fascism on the other side were Communism. Although Turkey did not take part actively in the war, Turkey was highly affected by these political movements. The problems in the foreign policy naturally reflect the internal policy. An event to be regarded as an appearance of all these extra-ordinary period took place in 1944. This event is the case of defamation between Sabahattin Ali and Nihal Atsız.

Nihal Atsız issued two letters dedicated to Şükrü Saraçoğlu, the Prime Minister of then, "Orhun". In the second of these letters he called Sabahattin Ali, whom he regarded him as one of those people, "traitor", Ali opened a defamation case to him. This case comprised all the political conflicts of the time. So, the happenings following this case aggravated the conflict. Because of all these reasons, 14 newspapers issued in İstanbul, Ankara, İzmir at the time of the case being heard will be scanned and it will be tried to find out what kind of point of view was followed towards this case.

Key Words: Sabahattin Ali, Nihal Atsız, Pan-Turanism, Communism, Turkish Press

I. Giriş

Yeni Türk Devleti Milli Mücadele kazanıldıktan ve Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra Atatürk'ün "yurtta sulh cihanda sulh" ilkesi çerçevesinde diğer devletlerle barışçıl bir ilişki sürdürmüştür. Bu durum Milli Şef döneminde de devam etmiştir. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte ise Türkiye'nin bu politikasını devam ettirmesi oldukça zor hâle gelmiştir. Zira bu savaş tam bir "dünya" savaşı olmuş ve savaştan etkilenmeyen hiçbir ülke kalmamıştır (Armaoğlu, 2012: 511). Fahir Armaoğlu'na göre, Türk tarihinin hiçbir dönemi II. Dünya Savaşı dönemindeki kadar karışık aşamalardan geçmemiştir (Armaoğlu, 1958: 139). Tefvik Çavdar'a göre ise Türk dış politikası Fransa'nın işgaliden sonra "usturanın keskin tarafında yürüyen bir insanın denge ve dikkatine taş

* Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi, goktugpek@hotmail.com

çıkartacak bir yol” izlemiştir (Çavdar, 2004: 409). Kısacası Türkiye savaşa girmeyerek askeri, siyasi ve iktisadi gücünün ötesinde diplomatik bir başarı kazanmıştır (Özçelik, 2010: 268). Bu da İsmet İnönü’nün siyasal hayatındaki en büyük başarılarından birisi olmuştur (Ekinci, 2002: 1284).

Savaşın dışında kalarak tarafsız bir konumda yer almak isteyen Türkiye, 19 Ekim 1939’da İngiltere ve Fransa ile karşılıklı yardım, 18 Haziran 1941’de de Almanya ile dostluk ve saldırmazlık antlaşması imzalamıştır (Tunçay, 1983: 2023). Almanya ile imzalanan saldırmazlık antlaşmasından sonra Türk kromu için rekabet başlamıştır. O tarihlerde müttefik devletlerle krom ticareti yapmakta olan Türkiye daha sonra Almanlarla bu ticarete devam etmiştir (Esmer ve diğerleri, 1996: 159).

O dönemin yakın tanıklarından Faik Ahmet Barutçu, Almanlarla yapılan ticari görüşmelerin İngilizlere günü gününe bildirildiğini belirtmiştir. Ona göre, Türkiye böylece tarafsızlıktan ayrılmadığını kanıtlamıştır. Bu da Türkiye’yi, hiçbir tarafı kuşkuyla düşürmeyerek kazandığı benzersiz bir politika sebebiyle, eşine az rastlanır bir şansa sahip olan devlet konumuna getirmiştir (Barutçu, 1977: 251). Nazi Almanyası ise yapılan ticaret ve kredi antlaşmaları ile Türkiye’nin kendisine bağlı hale geldiğini düşünmüştür (Ercan, 2006: 90).

Türkiye’deki Turancı-Türkçü gruplarla Nazi Almanyası arasındaki ilişki karmaşık ve değişkendir. Bunun sebebi Türkiye’deki Turancı-Irkçı grupların kendi içinde homojen olmamasından kaynaklanmaktadır (Kaya, 2001: 44). Buna rağmen Almanya’nın Türkiye Büyükelçisi Von Papen, Almanya Sovyetlere saldırdığı zaman bu bölgedeki Türkçe konuşan halkların desteğini almak ve Türkiye’deki Turancıları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak için bazı girişimlerde bulunmuştur. Turancılar da inandıkları siyasi akım gereği Nazilerle işbirliği yoluna gitmişlerdir (Karpaz, 2010: 343).

Türk-Alman ilişkileri açısından Von Papen oldukça önemli bir isim olmuştur. Türkiye’ye büyükelçi olarak atanmadan önce daha I. Dünya Savaşı yıllarında Atatürk ile tanışmışlardır. Von Papen Atatürk’ün üzerinde istihbarat görevlisi olarak iyi izlenimler bırakmamıştır. Hatta 1938 yılında Türkiye’ye büyükelçi olarak gönderilmek istenmişse de Atatürk bu sebepten dolayı bunu kabul etmemiştir (Gülmez ve diğerleri, 2013: 230).

Almanların Sovyetlere saldırmasıyla beraber sağcı Türk basını da iç politikada etkinliğini arttırmıştır. Aslında Nazilerin asıl amacı Turancı akımları destekleyerek Türkiye’yi Sovyetlere karşı savaşa sokmak olmuştur. Bunun içinde basını etkili bir araç olarak kullanmaya çalışmıştır. Zaten büyükelçilik kanalıyla Alman Dışişleri Bakanlığı da Türkiye’deki Alman yanlısı basını desteklemiştir. Almanlar Türk basınına etki altına almayı genellikle gazete sahiplerine, yaz işleri müdürlerine ve bazı gazetecilere verdikleri rüşvetlerle başarmıştır. 9 Mart 1941’de Almaya Dış İşleri Bakanı Von Ribbentrop Von Papan’e yolladığı bir telgrafta basının ve radyonun kandırılması için birkaç milyon dövizin dağıtılmasını önermiştir. Von Papen de cevap olarak istenilen işin yerine getirildiğini söylemiştir (Glasneck, 1976: 24).

Banu El’in Sovyet Dış İşleri arşivinden aktardığı bilgiye göre, yine Ribbentrop’un gönderdiği 5 Aralık 1942 tarihli bir telgrafta mali durumu kötü olan Türkiye’deki Alman yanlılarına dağıtılması için 5 milyon altın Reichsmark’ın Von Papen’e verilmesini emrettiği bilgisi edinilmiştir (El, 2006: 189-190).

Savaşın sonu Sovyetlerin ele geçirdiği gizli Alman belgeleri arasında yer alan bir belgede ise o dönemdeki Irkçı-Turancı kesimin önemli isimlerinden Emir Erkilet’e yazılmış bir mektup bulunmuştur. 17 Kasım 1941 tarihli bu mektupta “...Şimdi, bize ve dünyaya vaadedilmiş olan makaleleri okuyabilmek için daima gecikmiş olan basını beklemekteyiz...” denilmiştir (Dupont, 1968: 47; Oran, 1969: 251). Ayrıca Almanya’nın SSCB’ye saldırması Türkiye ile Sovyetler arasında da bir dönüm noktası olmuştur. Sovyetler, Almanların saldırısından sonra Türkiye’ye daha dostça davranmaya başlamışlarsa da savaşın kazanılmasından sonra iki devlet arasındaki ilişki tekrar 1941 öncesine dönmüştür (Ayдын, 2011: 450).

Bir yandan Almanların savaşı kaybedeceğinin anlaşılmaya başlanması, bir yandan da Türkiye'nin tarafsız kalması yönündeki baskılar sonucu Turancıların üzerindeki baskı artmış, solcular ise tam tersine daha serbest bir şekilde fikirlerini söyleme imkânı bulmuştur (Karpat, 2010: 345). Böylece savaşın başında her iki tarafa da verilmek zorunda kalınan ödünler Almanya'nın aleyhine dönmeye başlamıştır. 1943 yılına kadar Alman yanlısı basına ve Turancılara göz yumulmuştur. Turancı akımın güçlenmesine ses çıkarmayan tek parti yönetimi 1943 yılına gelindiğinde beklediği fırsatı ele geçirmiştir.

Bu tarihte Türk kamuoyunda Turancılık konusunun tartışılmasına yol açan önemli bir olay meydana gelmiştir (Çavdar, 2004: 444). Faris Erkman imzasıyla çıkan "En Büyük Tehlike! Milli Türk Davasına Aykırı Bir Cereyanın İcyüzü" isimli broşür, kamuoyunda Turancılığın tartışılmasına yol açmıştır. Broşürde, Turancıların gazete ve dergilerinde yaptıkları yayınlarla Cumhuriyet kanunlarını hiçe saydıkları ve Türkiye'nin dış politikasına aykırı hareket ettikleri belirtilmiştir. Bunlara ek olarak Turancılar, vatandaşları bölmeyi ve Cumhuriyet'i yıkmayı amaçlamıştır. Erkman Turancıları harp yanlısı, ırkçı, dinci, totaliterlik ve diktatörlük hayranları olarak tanımlamıştır. Türkçülüğün önemli temsilcilerinden Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Emir Erkilet gibi isimler, çıkardıkları dergiler ve yazılarla hedef gösterilmiştir (Vural, 2009: 44-48; Vural, 2004: 74-80).

Cemil Koçak'a göre bu broşür aslında son derece yumuşak bir dille yazılmış ve adeta hükümet yanlısı birinin kaleminden çıkmış izlenimi uyandırmıştır (Koçak, 2010: 213). Ancak broşür ciddi tepkilere yol açmıştır. Broşürün yayınlanmasından sonra Turancı basının karşı saldırıya geçtiği görülmüştür. Bunun üzerine Reha Oğuz Türkkan "Solcular ve Kızıklar", Nihal Atsız "En Sinsi Tehlike" gibi broşürler yayınlamıştır. "En Büyük Tehlike" broşürü basının farklı kesimlerinde de farklı tepkilere yol açmıştır (Koçak, 2010: 214-215). Şubat 1943'te Almanların Stanlingrad'dan çekilmeye başlamasıyla savaşın sonucu artık az çok tahmin edilmeye başlanmıştır. 1944 Mayıs'ında Almanya ile krom anlaşması iptal edilmiştir. İşte bundan sonradır ki devlet Turancılığa ve Turancılara karşı bir politika takip etmeye başlamıştır. Tüm bu gelişmelerden sonra Sabahattin Ali'nin kendisine "vatan haini" dediği için Nihal Atsız'a hakaret davası açması olayları iyice alevlendirmiş ve süreci hızlandırmıştır.

Konuya geçmeden önce Sabahattin Ali ile Nihal Atsız'ın yaşamları hakkında kısaca bilgi vermemiz gerekmektedir. Zira aralarındaki davayı anlayabilmek için Sabahattin Ali ve Nihal Atsız'ın hayat hikâyelerini bilmeden yapılacak yorumlar eksik kalacaktır.

II. Sabahattin Ali

Sabahattin Ali, 25 Şubat Gümölcine sancağının Eğridere (şimdiki adı Ardino) kazasında doğmuştur. Babası piyade yüzbaşılardan Ali Salahattin Bey, annesi Hüsniye Hanım'dır (Bezirci, 1997: 9). Babası Prens Sabahattin ile olan dostluğundan dolayı oğluna onun adını vermiştir (Korkmaz, 1997: 20).

Sabahattin Ali ilköğrenimine 1914 yılında İstanbul Üsküdar'daki Füyuzat-ı Osmaniye Mektebi'nde başlamıştır. Daha sonra ailesi Çanakkale'ye taşınınca Çanakkale İptidai Mektebi'ne geçmiştir. Çanakkale'den de İzmir'e taşınan aile Yunan işgali üzerine zorunlu olarak Edremit'e geçmiştir (Bezirci, 1997: 10-11). 1921'de Edremit İptidai Mektebi'ni bitirmiş bir yıl sonra da Balıkesir Öğretmen Okulu'na girmiştir. İlk eserleri burada okurken Çağlayan ve İrmak dergilerinde çıkmıştır (Gülhan, 2003: 272). 1926 yılında ise İstanbul Öğretmen Okulu'na geçerek son sınıfı burada okumuştur. Ertesi yıl mezun olduktan sonra Yozgat Cumhuriyet Mektebi'nde ilkokul öğretmenliğine atanmıştır. Burada bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Maarif Vekâleti'nin yabancı dil öğretmeni yetiştirmek için açtığı sınavı kazanarak Almanya'da dört yıl öğrenim görmeye hak kazanmıştır. Ancak burada dört yıl değil iki yıl kalarak 1930 yılında yurda dönmüştür (TDEA, 2001: 335-336). Dönüş sebebini de İstanbul Yüksek Muallim Mektebi'nde Orhan Şaik (Gökyay), Pertev Naili (Boratav) gibi

isimlerle birlikte aynı yatakhaneyi paylaştığı Nihal (Atsız)'a, Türklere hakaret eden bir Alman öğrenci ile kavga etmesi üzerine Alman hükümetinin onu geri yollaması olarak anlatmıştır. Nihal Atsız ise kısa boyu ile Sabahattin Ali'nin böyle bir iş yapacak hem bileğinde hem de yüreğinde cesaret olmadığını bildiklerini söylemiştir. Fakat olay hoşlarına gittiği için inanmak istemişlerdir. Nitekim bir süre sonra böyle bir olayın gerçekleşmediği, başka bir sebepten döndüğü öğrenilmiştir (Atsız, 1997: 13). Sabahattin Ali Konya'da bulunduğu sırada Mustafa Kemal'e hakaret içeren bir şiir yazdığı iddiasıyla tutuklanmış ve bir yıl hapis yatmıştır. Cumhuriyet'in ilanının onuncu yılı sebebiyle 1933'te çıkarılan af ile salıverilen Sabahattin Ali, Maarif Vekâleti'ne başvurarak tekrar çalışmak istediğini belirtmiştir. Dönemin Maarif Vekili Hikmet Bayur eski düşüncelerinden vazgeçtiğini kanıtlamasını isteyince Varlık dergisinin 15 Ocak 1934 tarihli sayısında Atatürk'e karşı sevgisini anlatan "Benim Aşkım" şiiri yayınlanmıştır. Bu şiirden sonra bakanlık bünyesindeki Neşriyat Müdürlüğü Büro Şefi olarak tekrar çalışmaya başlamıştır (Bezirci, 1997: 41-43). 1936-1937 tarihleri arasında *Tan* gazetesinde "Kuyucaklı Yusuf" adlı romanı tefrika edildikten sonra askere gitmiştir. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla tekrar askerliğe alınarak Büyükdere'deki ekmekçi kolunda görevlendirilmiştir (Ali Laslo ve Özkırmı, 1979: 19).

Sabahattin Ali, o dönemin Türkiye'sinde sol görüşün önemli temsilcilerinden birisi olmuştur. Siyasi görüşleri ve yazıları yüzünden birçok kez hakkında dava açılmış ve hüküm giymiştir. 1944 yılına geldiğinde Nihal Atsız ile hakkında yazdığı bir yazı sebebiyle mahkemelik olmuş, mahkeme sonunda görevinden alındığı için İstanbul'a giderek Gerçek, Marko Paşa, Mazlum Paşa, Alibaba gibi gazetelerde çalışmıştır. Marko Paşa'daki yazılarında Cemil Sait Barlas ve Falih Rıfkı Atay'a hakaret ettiği gerekçesiyle yedi ay ceza almıştır (Ali, 1991: 8). Ayrıca çalıştığı gazeteler sıkıyönetim tarafından kapatılmıştır. 1948 tarihine geldiğinde üzerindeki baskılar iyice artınca yurtdışına kaçmaya karar vermiştir. Pasaport alamadığı için kaçak yollardan yurtdışına gitmeye karar vermiş ve kendisini Bulgaristan'a kaçırarak olan Ali Ertekin isimli kişi tarafından Nisan 1948'de öldürülmüştür. Bu kısa yaşamına romanlar, hikâyeler, şiirler sığdıran Sabahattin Ali, Türk edebiyatının en önemli isimlerindedir.

III. Nihal Atsız

Hüseyin Nihal Atsız 12 Ocak 1905 yılında İstanbul Kadıköy'de doğmuştur. Babası Deniz Güverte Binbaşı Mehmed Nail Bey, annesi Fatma Zehra Hanım'dır. İlk ve orta öğrenimini çeşitli okullarda gördükten sonra İstanbul Sultanisi'ni 1922 yılında bitirmiştir. Aynı yıl Askeri Tıbbiye'ye kaydolmuştur (Vurucu, 2009: 130). Tıbbiyenin 3. sınıfında iken Arap asıllı olduğu için Bağdatlı bir teğmene selam vermediği gerekçesiyle 4 Mart 1925'te okuldan atılmıştır (Vurucu, 2009: 130; TDEA, 2001: 31-32). Ancak Sakin Öner'e göre, Nihal Atsız Ziya Gökalp'in cenaze töreninin yapıldığı akşam, Türk öğrenciler ile sol görüşlü ve azınlık milliyetçiliğini savunan öğrenciler arasında çıkan kavga yüzünden okuldan atılmıştır (Öner, 1977: 10). Osman F. Sertkaya ise, Nihal Atsız'a yaşanan kavgadan sonra başka bir suç daha işlerse okuldan atılacağı yönünde ceza verildiğini, sonrasında da Arap asıllı teğmene selam vermediği için Atsız'ın okuldan atıldığını belirtmiştir (Sertkaya, 1987: 4). 1926'da İstanbul Darülfünun'un Edebiyat Bölümü'ne ve Yüksek Muallim Mektebine kaydolmuştur. Askerlik görevini yaptıktan sonra Ahmet Naci isimli arkadaşı ile birlikte yazdığı "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri" adlı makale Türkiyat Mecmuası'nda yayınlanınca hocası Fuad Köprülü'nün dikkatini çekmiş ve üniversiteyi bitirdikten sonra Nihal Atsız'ı yanına asistan olarak almıştır.

1931'den 1932 yılına kadar 17 sayı çıkardığı Atsız Mecmua isimli dergide Zeki Velidi Togan, Abdülbaki Gölpınarlı, Fuad Köprülü, Abdülkadir İnan, Fethi Tevetoğlu, Pertev Naili Boratav ve Sabahattin Ali gibi isimlerin yazıları da çıkmıştır (Sanlı, 2010: 13; Tanyeri, 1991: 39). Bu dergi yayınlanmaya başladıktan sonra fikir ve sanat hayatında adeta bir çığır açmıştır. 1932 yılında Ankara'daki 1. Türk Tarih Kongresi sırasında Dr. Reşid Galib'in Hititlerin Türklerin atası ve Anadolu'nun Türklerin eski yurdu olduğu yönündeki görüşüne, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan muhalefet

edince ikili arasında gerginlik yaşanmıştır. Bunun üzerine Nihal Atsız ve sekiz arkadaşı -aralarında daha sonra eşi olacak Bedriye Hanım da yer almaktadır- Reşid Galib'e, Zeki Velidi Togan'ın öğrencisi olmaktan gurur duyduğunu belirten bir telgraf çekmiştir. Reşid Galib de Eylül 1932'de Maarif Vekili olunca Nihal Atsız'ı dergisinde yayınladığı bir yazı yüzünden asistanlıktan attırılmıştır (Sanlı, 2010: 14-15).¹

Mart 1933'de Malatya ortaokulunda Türkçe öğretmenliğine başlamış, aynı yılın Eylül ayında da Edirne Lisesi Edebiyat Öğretmenliği'ne geçmiştir. Edirne'deki görevi esnasında 1934'e kadar Orhun dergisini çıkarmıştır. Ancak bu dergi dokuz sayı çıktıktan sonra Türk Tarih Kurumu tarafından çıkarılan ve liselerde okutulan dört ciltlik tarih kitabını eleştirdiği için Bakanlar Kurulu kararı ile kapatılarak, Atsız vekâlet emrine alınmıştır. Dokuz ay vekâlet emrinde kaldıktan sonra Kasımpaşa'daki Deniz Gedikli Hazırlama Okulu'nda Türkçe Öğretmenliği'ne başlamıştır (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983: 498).² Bir süre de Yüce Ülkü Lisesi'nde öğretmenlik yaptıktan sonra 1944 yılında görevden alınmasına kadar çalışacağı Boğaziçi Lisesi'nde Edebiyat Öğretmenliği yapmıştır. Bu arada 1943 yılında Orhun dergisini yeniden yayınlamaya başlamıştır. Ancak dergi altı sayı çıktıktan sonra tekrar kapatılmıştır (Özdoğan, 2002: 305).

Nihal Atsız'ın Sabahattin Ali ile olan davasını Irkçılık-Turancılık davası izlemiştir. Dava sonucunda Nihal Atsız ve arkadaşları çeşitli hapis cezaları almış, Nihal Atsız da 6,5 yıl hapse mahkûm olmuştur. Bu süreçte tabutluk denilen hücrelerde işkenceye maruz kalmıştır. Ancak Askeri Yargıtay bu kararı bozmuş ve tahliye olmuştur (Öner, 1977: 14). 1949'da Süleymaniye Kütüphanesi'ne atanmıştır. Bir yıl sonra Haydarpaşa Lisesi Edebiyat Öğretmenliğine tayin edilmiştir. 1952'de tekrar Süleymaniye Kütüphanesi'ne atanmış, emekli olana dek 17 yıl bu görevde kalmıştır. Bu görevi sırasında 1964 yılından itibaren Ötüken Dergisi'ni çıkarmaya başlamıştır. 1967'de bu dergideki bir yazısından dolayı 15 ay hapis cezası olsa da Cumhurbaşkanı tarafından affedilmiştir. Nihal Atsız cezasının affedilmesi için Cumhurbaşkanı'na başvurmayı reddetse de üniversite hocaları, Türkçü gençlik ve kültür dernekleri onun adına Cumhurbaşkanı'na başvurmuş ve Atsız'ın affedilmesini talep etmiştir (Deliorman, 2000: 291). Nihal Atsız'a, vefat ettiği tarih olan 11 Aralık 1975'e kadar fikirleri yüzünden hakkında sürekli kovuşturmalar ve davalar açılmış, çeşitli hapis cezaları almıştır. Kendisi yazar, şair, tarihçi ve ideolog yönleriyle çok yönlü bir kişiliktir. Cumhuriyet dönemi Türk siyasi ve düşünce hayatına önemli izler bırakmıştır (Özcan, 2005: 37).

IV. Davayı Hazırlayan Süreç

Davanın kıvılcımı, Başvekil ve Hariciye Vekili Şükrü Saraçoğlu'nun, dışta savaşın iyice alevlendiği, içte ise Almanların politik baskısının iyice arttığı bir dönemde, 5 Ağustos 1942 tarihinde TBMM'de yaptığı dönemin havasını da yansıtan bir konuşmayla atılmıştır (Koçak, 2012: 691-692).

İşte Başvekil'in bu konuşmasından yaklaşık iki yıl sonra Orhun dergisinin 1 Mart 1944 tarihindeki sayısında Nihal Atsız "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye Açık Mektup" adlı bir makale yayınlamıştır. Turancı-Türkçü dergilerin bazılarında yazarlar yazılarının sonunda imzalarını soyadları "oğlu" kelimesi ile bitiyorsa başa alarak yazarlardı. Soyadı bu kelime ile bitmeyenlerse aile isimlerini kullanmaktaydı. Nihal Atsız'ın da Başbakan'a yazdığı mektuplarda soyadını başta yazarak "Saraçoğlu Şükrü" tabirini kullanması Başbakanı da kendilerinden biri olarak gördüklerini göstermektedir (Öymen, 2009: 430).

¹ Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi'nde Zeki Velidi Togan'a hakaret eden kişi olarak Milli Eğitim Bakanı gösterilmiştir. Ancak Reşid Galib kongrenin yapıldığı tarih olan Temmuz 1932'de değil, Eylül 1932'de Milli Eğitim Bakanı olmuştur (Sertkaya, 1987: 5; Dağ, 2010: 2).

² Bu ansiklopedide Atsız'ın 1938-1944 tarihleri arasında Denizli'de öğretmenlik yaptığı yazmaktadır. Ancak bu bilgi yanlıştır. Zira incelenen diğer hiçbir kaynaktan bu tarihler arasında görev yaptığı bilgisi yoktur (Öner, 1977: 12; Sertkaya, 1987: 7).

Nihal Atsız bu mektubu Şükrü Saraçoğlu hem Başbakan hem de Türkçü olduğu için kaleme almıştı. Zira her ikisi de olmasa ona böyle bir mektup yazmak faydasız olacaktı. Şükrü Saraçoğlu'nun 5 Ağustos tarihli meclis konuşması Türkçü çevrelerde sevinçle karşılanmışsa da Türkçülüğün sözde kalıp fiiliyata geçmemesinden rahatsızlık duyulmaktaydı. Türkçülük sözde kalırken bu ülkenin düşmanı olan solcular gizli veya açık bir şekilde fikirlerini yaymak için propagandalarına devam etmekteydi. Solculuk kayıtsız kalındığı için gelişmekteydi. Liselerde bu fikri savunan “hastalar” vardı. Yüksek öğretimde bu “hastalık” daha da artmaktaydı. Bu cereyan düşünce halinde de kalmayıp dergiler çıkararak vatana saldırmaktaydı. Çıkarıcıları dergiler kapatılsa da yenisi çıkartılmaktaydı (Atsız, 1 Mart 1944: 1-4; Müftüoğlu, 1974: 20-28).

Nihal Atsız ikinci mektubunda belirttiğine göre, bir önceki yazısı Türkçü çevrelerde çok iyi karşılanmış, yurdun çeşitli yerlerinden aldığı mektuplarda yazılanlara göre halkın duygularına tercüman olmuştu. Nihal Atsız önceki mektubunun Başbakan Şükrü Saraçoğlu tarafından da iyi karşılandığına inanmaktaydı. Çünkü Başbakan da yurt meselelerinde onlar gibi düşünmekteydi. Anayasamıza göre ülkemizde komünizm yasaktı. Türkiye'ye komünizmi getirmek isteyenler millet nazarında soysuz ve namert oldukları gibi kanunlara göre de haindi. Bütün dünyada vatan düşmanlarına müsamaha gösteren hatta onlara mevki ve yetki veren tek ülke Türkiye'dir. Onlar Halk Partisi'nin çok esnek olan altı okundan halkçılık ilkesine sığınarak kendilerini halkçı gibi göstermekteydi. Bu mektupta Sabahattin Ali ile ilgili kısım ise şöyledir:

“...Bugün Maarif Vekâleti'ne bağlı Dil Kurumu azasından ve Ankara'daki Devlet Konservatuar'ı öğretmenlerinden bir Sabahattin Ali vardır. Hemen hemen bütün kendisini tanyanların komünistliğini bildiği Sabahattin Ali 1931 yılında Konya'da 14 ay hapse mahkûm edilmiştir. Sebebi de başta o zamanki Reisicumhur Atatürk olduğu halde bütün devlet erkânını ve rejimi tehvil eden manzum bir hezeyanname yazmasıydı. Bazı mısralarını bugünkü bazı mebuslarında bildiği bu hezeyannamenin tamamını Konya'daki adliye arşivinde bulup çıkarmak kabildir.

Sayın Başvekil! Buraya bilmeceburiye yazarken büyük ıstırap duyduğum iki mısraında (beni mazur görmenizi rica ederim) bu vatan haini şöyle diyordu:

İsmet girmede mi hala hapse

Kel Ali'nin boynu vurulmuş mudur?

Maarif Vekâletinin sevgili memuru bulunan bir komünistin hapse girmesini temenni ettiği İsmet, pek kolaylıkla anlayacağınız gibi o zaman ki başvekil, şimdiki reisicumhur ve hepsinin üstünde İnönü zaferlerinin Başkomutanı İsmet İnönü olduğu gibi, boynunun vurulmasını istediği Kel Ali de, Ayvalık'ta Yunana ilk kurşunu atan alayın kumandanı Ali Çetinkaya'dır. Bu hezeyanları yazan Sabahattin Ali, bugün kültür işlerinin mühim bir mevkiinde, Maarif Vekili Hasan Ali'nin şahsî sempatisi sayesinde, batırmak istediği Türk milletinin parasıyla rahatça yaşamaktadır.”

Nihal Atsız mektubunun devamında komünistlerin orduya girmeye çalıştığını, hükümetin bu durum karşısında oldukça hassas olmasına rağmen Maarif Vekâleti'ndeki komünistlere karşı kayıtsız olduğundan yakınmıştı. Atsız'a göre bütün milliyetçi Türkler Başbakan'ın yanındaydı. Komünistlerin yok edilmesi için mevcut kanunlar yeterli değilse yeni kanunlar yapılması gerekmekteydi (Atsız, 1 Nisan 1944: 1-6; Müftüoğlu, 1974: 29-41; Darendelioğlu, 1968: 103-114). Nihal Atsız yayınladığı bu iki mektupla Milli Şef'e Turancılara darbe vurma fırsatı vermişti. Bu mektupların asıl hedefi Hasan Ali Yücel'di ve Atsız'ı bu mektupları yazma konusunda kıskırtan Hasan Ali Yücel'in rakibi Reşat Şemsettin Sirer'di (Berkes, 1997: 282).

V. Basında Sabahattin Ali-Nihal Atsız Davası

Dava 26 Nisan 1944'te Ankara'da 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlanmıştır. Duruşmadan iki gün önce Ankara'ya gelen Nihal Atsız'ın, Ankara Gari'nda kalabalık bir grup tarafından karşılanması Nihal Atsız'ın Türkçü çevrelerde ne kadar sevildiğinin bir göstergesi olmuştur (Goloğlu, 1974: 247). Dava ile alakalı ilk haber ilk duruşmadan bir gün sonra gazetelerde yer bulmuştur. Haberdan davaya yoğun ilginin olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu kalabalık yüzünden davaya iki kere ara verilmiş, ancak gerekli güvenlik önlemleri alındıktan sonra devam edilebilmiştir. Mahkeme hâkimi Saffet Unan, savcı ise Hadi Tan'dır. Okunan iddianamede Nihal Atsız'ın Sabahattin Ali'ye "vatan haini" dediği için ceza kanununun 480. maddesine göre cezalandırılması istenmiştir. Sabahattin Ali de şikâyet dilekçesinde Nihal Atsız'ın kendisine hakaret ettiği için cezalandırılmasını ve 1.000 lira tazminat ödemesini talep etmiştir. Mahkeme reisi Saffet Unan Sabahattin Ali'ye söyleyeceği başka bir şey olup olmadığını sorması üzerine ise Sabahattin Ali, Nihal Atsız'ın kendisine "vatan haini" diyerek bir insana yapılabilecek en ağır hakareti yaptığını, bu hakaret yüzünden halkın ona düşman olduğunu ve öğrencileri karşısında şeref ve onurunun kırıldığını belirtmiştir. Ayrıca Nihal Atsız'ın kendisine karşı ilk hakareti olmadığı, 1940 senesinde *Ulus*'ta tefrika edilen ve sonra kitap olarak basılan "İçimizdeki Şeytan" adlı romanı sebebiyle ona "milliyet düşmanı, Rum dönmesi" gibi hakaretlerde bulunduğunu söylemiştir. Sabahattin Ali'ye göre Nihal Atsız, ülkede mevki ve ün sahibi olan kişilere saldırmayı alışkanlık haline getirmiş ve bunu kendi şöhreti için bir araç olarak kullanmıştır. Bu zamana kadar Nihal Atsız'a cevap vermediğini belirterek son olaydan sonra dava açmasının sebebi olarak bu hakaretin sadece kendisine yapılmamış olmasını öne sürmüştür.

Nihal Atsız da buna cevaben Sabahattin Ali'nin şahsına değil belli bir zümreye karşı o kelimeyi kullandığı cevabını vermiştir. Başbakan'a yazdığı ikinci mektubunda adı geçen isimlerin birbirlerine destek olarak yüksek mevkilere geldikleri, aslında bu kişilerin Türkiye'yi sevenlere darbe vurmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bunun önlenmesi için de Başbakan'a bu açık mektubu yazmıştır. Daha sonra mahkeme reisi Sabahattin Ali'ye Konya'daki mahkûmiyetini ve Nihal Atsız'ı önceden tanıyıp tanımadığıyla ilgili sorular sormuştur. Sabahattin Ali ilk soruya 1921 yılında Konya'daki mahkûmiyetinin bir iftira sonucu gerçekleştiği, sonrasında aflu bırakıldığı ve sonrasındaki 10 senelik memuriyeti boyunca hiçbir siyasi faaliyette bulunmadığı cevabını vermiştir. İkinci soruya ise; Nihal Atsız'ı 1926 yılında tanıdığını ancak herhangi bir arkadaşlığının olmadığı cevabını vermiştir. Bu sorulara cevabından sonra söz alan Nihal Atsız'ın avukatlarından Hamit Şevket İnce'nin söyledikleri ise oldukça ilgi çekicidir. Bu yüzden Hamit Şevket İnce'nin söylediklerini aynen nakletmek daha uygundur:

"Bu dava iki imanın çarpışması, davasıdır. Bu dava milliyetçilikle komünizmanın çarpışması davasıdır. Bu davanın kökleri vicdanlarda ve kafalardadır. Bunu müdafaaamızda arzedeceğiz. Davacının kafasında komünizma ateşi vardır. Müvekkilim bu ateşi söndürmek için hamle yapmaktadır. Ceza kanunundaki sarahete nazaran rica ediyorum. Sabahattin Ali'den sorulsun, hıyanetini ispat edelim mi?"

Dava ilmi ve siyasi kanaat davasıdır. Ayrıca Konya'daki mahkûmiyet dosyasının getirilmesini rica ediyorum.,,"

Gerçekten de Hamit Şevket İnce'nin mahkemede bu söyledikleri oldukça ilginçtir. Zira o, bu davada herhangi biri değil Nihal Atsız'ın avukatı konumundadır. Onun bu söyledikleri daha önce de belirttiğimiz gibi bu davanın basit bir hakaret davası olmadığını göstermektedir. Nihal Atsız'ın diğer avukatı dava dosyasının yeni eline geçtiğini söyleyerek davanın ertelenmesini talep etmiştir. Bunun üzerine mahkeme 3 Mayıs tarihine ertelemiştir (Akşam; Tan; Vatan, 27 Nisan 1944).³

Mahkemenin ilk duruşmasından sonra Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde okuyan birkaç öğrenci aralarında mahkemeye ilgili konuşurlarken o esnada orada bulunan Sabahattin Ali ile aralarında münakaşa çıkmış ve olay mahkemeye intikal etmiştir. Mahkeme de tarafların birbirine

³ *Halkın Sesi, Tasviri Efkâr ve Ulus* gazetelerinde davanın ilk duruşmasına dair haber yer almamıştır.)

hakaret ettiği sonucuna vararak Sabahattin Ali'ye 12.5 lira para cezası, Osman Yüksel isimli öğrenciye de 12.5 lira para cezası vermiş ve üç gün hapse mahkum etmiştir. Bazı gazetelerde Osman Yüksel'in Sabahattin Ali'yi dövdüğü, bazılarında dövmeye teşebbüs ettiği yazarken bazılarında da böyle bir bilgi yoktur (Akşam; Son Telgraf, Son Posta; Tan; Tasviri Efkâr, 28 Nisan 1944).⁴

İlhan E. Darendelioğlu ve Mustafa Müftüoğlu olayı gazetelerden farklı olarak Sabahattin Ali'nin öğrencilere hakaret ettiği ve bunun üzerine de Osman Yüksel Serdengeçti'nin Sabahattin Ali'yi döverek gözlüğünü kırdığı şeklinde vermişlerdir (Darendelioğlu, 1968: 117; Müftüoğlu, 1974: 46).⁵ Bir başka ilginç bilgiye de Sabiha Sertel'in anılarında rastlanmaktadır. Sabiha Sertel'in aktardığına göre, mahkemeden sonra Pertev Naili Boratav, eşi Hayrünnisa Boratav ve Sabahattin Ali Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin bulunduğu yerden kestirme bir yol ile Halkevi'ne giderlerken birdenbire Sabahattin Ali'ye üç tane taş atılmıştır. Sabahattin Ali de taş atan kişilerden birini yakalayarak dövmeye başlamıştır. Polislerin gelmesiyle Sabahattin Ali'ye taş atan kişinin Osman Yüksel ismindeki bir şahıs olduğu anlaşılmıştır. Osman Yüksel polislerin yanında kendisini güvende hissedince Sabahattin Ali'ye yumruk atarak gözlüğünü kırmıştır. Polisler Osman Yüksel'i karakola götürmüştür. Ertesi gün de mahkeme olmuştur (Sertel, 1969: 242-243).

Hıfzı Topuz'un aktardığına göre ise, mahkemenin ilk duruşması bittikten sonra Osman Yüksel Sabahattin Ali'ye tokat atmıştır (Topuz, 2006: 108). Görüldüğü üzere bu olayın nasıl gerçekleştiğiyle ilgili farklı yorumlar vardır. Bu yorum farklılığının sebebi de yazarların kendi siyasi görüşleri doğrultusunda olayı aktarmalarıdır. E. İlhan Darendelioğlu, Mustafa Müftüoğlu ve gazetelerin birleştiği nokta olayın umuma açık bir yerde gerçekleştiği yönündedir. Sabiha Sertel'e olayı anlatan Hayrünnisa Boratav ise olayı tamamen farklı şekilde aktarmaktadır. Bunun sebebi de Sabahattin Ali'ye olan yakınlığı olsa gerektir.

Davanın ikinci duruşması sırasında yaşananlara bakıldığında Nihal Atsız'ın her iki avukatının da Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" adlı romanından alıntılar yaparak bu romanda yer alan "Nihad" karakterinden kastedilen kişinin aslında Nihal Atsız olduğu ve bu roman vasıtasıyla kendisine hakaret edildiği iddialarında bulunmaları dikkat çekmiştir. Avukatlar ayrıca Sabahattin Ali'nin bu romanındaki "Nihad" karakteriyle aslında Nihal Atsız'ı kastettiğini bazı kişilere söylediğini ve bunu tanıklarla kanıtlayabileceklerini de ileri sürerek tanıkların dinlenmesi için mahkemeye çağırılmalarını talep etmiştir. Sabahattin Ali ve avukatının bu iddiaya cevabından sonra iddia makamının mütalaasına geçilmiştir. İddia makamı, savcı, avukatların bu taleplerinin mahkemeye ilgisini olmadığını, şayet adı geçen kitaplar suç teşkil etse dahi kitapların neşir tarihi dikkate alınırsa zamanaşımı söz konusu olduğunu belirterek avukatların taleplerinin reddini istemiştir. Bunun üzerine hâkim de bu talebi reddetmiştir.⁶ Daha sonra savcı esas hakkındaki mütalaasını okuyarak Nihal Atsız'ın cezalandırılmasını talep etmiştir. Savunma avukatları müdafaalarını hazırlamak için süre isteyince mahkeme 9 Mayıs tarihine ertelenmiştir (Yeni Sabah; Cumhuriyet, 4 Mayıs 1944; Vakit, 5 Mayıs 1944).⁷

Ulus'ta davayla ilgili ilk haber gazetenin başyazarı Falih Rıfkı Atay'a aittir. Bu yazı 3 Mayıs'taki davanın ikinci duruşması sırasında Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi sağ görüşlü bir grup gencin yaptığı protesto gösterisi üzerine keleme alınmıştır. Atay'a göre gösterilere katılan bu gençler birkaç kişinin tahriki ile bu gösteriyi yapmıştır. Tahrikçilerin amacı davacıyı (Sabahattin Ali) korkutmak ve

⁴ Bu haber de diğer gazetelerde yoktur.

⁵ Adı geçen eserlerde Osman Yüksel Serdengeçti'nin bu olayın gerçekleştiği tarihte Felsefe Bölümü son sınıf öğrencisi olduğu, 3 Mayıs gösterisi dolayısıyla tevkif edildiği ve Hasan Ali Yücel'in emriyle üniversiteden atıldığı bilgisi verilmiştir. Daha sonra üniversiteye geri dönmüş ve Nisan 1947'de "Serdengeçti" dergisini çıkarmaya başlamıştır. Bu derginin ilk iki sayısında yayınladığı "Bir Fakültenin İçyüzü" adlı yazısı yüzünden tekrar üniversiteden atılmış ve 6 ay hapis cezası almıştır.

⁶ Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz.; Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, Bilgi Yayinevi, 3. Baskı, İstanbul 1974.

⁷ *Ulus, Yeni Asır, Anadolu ve Halkın Sesi* gazetelerinde davanın ikinci duruşmasıyla ilgili haber çıkmamıştır.

mahkeme heyetini etki altına almaktır. Tahrikçiler sorguya çekilmiş, suçsuz olan öğrenciler serbest bırakılmıştır.

Falih Rıfki Atay, bu tahrikçileri Romanya'daki Gardistlerin basit birer taklitçilerine benzetmektedir. Ele geçen belgelerden bu kişilerin İstanbul ve Ankara'daki işbirlikleriyle uzun zamandır irtibat halinde olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca polisin görevi esnasında gençlere İstiklal Marşı okutarak polislerin görevlerini yapmasını engellemeye çalıştıklarını da belirtmiştir. Sorgulanan göstericilerin ifadelerinden hükümetin böyle bir gösteri istediği yolunda bilgiler edinilmiştir. Hatta Atay bazı gazetelerin olayla ilgili taraftarlık ve tahrikçilik yaptığını söylemiştir. (Atay, Ulus: 7 Mayıs 1944; Tasviri Efkâr, 7 Mayıs 1944).

Gerekli mercilerden izin alınmadan yapılan bazı toplantılarda zabitanın görevini engellemek için İstiklal Marşı'nın okunarak resmi görevlilerin selam vermeye zorlandığı bilgisi alınmıştır. Görevlilerin vazifelerini yapabilmeleri için bu gibi bir durumla karşılaştıklarında selam vermek zorunda olmadıkları Dahiliye Vekâleti tarafından ilgililere tebliğ edilmiştir (Vatan; Son Telgraf; Cumhuriyet, 7 Mayıs 1944). Ayrıca başka bir haberde Falih Rıfki'nin bu makalesinin hükümet kanadında yankı uyandırdığı, bunun sonucu olarak da hükümetin öğrenci gösterileri hakkında tedbir alacağından bahsedilmiştir. Habere göre Manisa mebusu Hikmet Bayur bu konu hakkında bir takrir vermiştir. Bu konu 9 Mayıs'taki parti grubunda görüşülecektir (Son Posta, 8 Mayıs 1944). *Vatan*, *Son Posta* ve *Son Telgraf* isimli gazetelerin öğrenci gösterileriyle ilgili tedbir alınacağı ve bu konunun CHP parti grubunda görüşüleceği yolundaki yaptıkları haberler üzerine Basın ve Yayın Umum Müdür Vekili İzzettin Tuğrul Nişbay Başbakanlık'a yazdığı bir yazıyla "efkârı umumiye teşviş edici haberler neşreden" *Vatan* gazetesinin üç gün, diğer iki gazetenin de *Vatan*'daki haberleri naklettiği için birer gün kapatılmasını istemiştir (BCA, 30.1-0-0.86.570.12, 31 Mayıs 1944: 1).

8 Mayıs tarihindeki haberde iki olay göze çarpmaktadır. Dava ile ilgili olarak Ankara Barosu'na İstanbul'dan şu telgraf çekilmiştir:

"Sabahattin Ali'nin vekaletini kabul etmeyen Ankara avukatlarını Üniversiteliler hürmetle selamlar., İmza: Üniversiteliler"

Bu telgrafi tek bir kişinin çektiği öğrenilmiş, bu kişinin İstanbul Leyli Tıp Talebe Yurdu öğrencisi Necdet Özgelen olduğu anlaşılmıştır. Bu durum bu tip olayların üniversitelileri siyasi olaylarla ilgili göstermek için sıkça başvurulan bir yol olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Anadolu Ajansı bu olay karşısında öğrencileri ve öğrencilerin ailelerini daha dikkatli olmaları konusunda uyarmıştır (Son Telgraf; Vakit; Tasviri Efkâr, 8 Mayıs 1944). Bu olaydan sonra Üniversite Meclisi tarafından Necdet Özgelen üniversiteden ve yurttan atılmıştır (Son Telgraf, 9 Mayıs 1944). Kendisi daha sonra Irkçılık-Turancılık davasının sanığı olmuştur (Türkeş, 1972: 65).

İkinci haber ise Nihal Atsız'ın avukatı olan Hamit Şevket İnce'nin *Ulus* gazetesine gönderdiği bir mektupla alakalıdır. Hamit Şevket İnce mektubunun başında gerek mahkemede gerekse *Tasviri Efkâr*⁸ gazetesine verdiği beyanatta Nihal Atsız'ın davasını kendi davası olarak görerek milli bir dava gibi takip edeceğini söylediğini yazmıştır. Sözüne güvendiği birkaç arkadaşı ona gelerek Nihal Atsız'ın Turancı olduğunu belirtmiş, "bütün gençliğe ve Türk efkârı umumiyesine karşı Atatürk'ü tehzil ve tahkir eden, onu sarhoş ve dalkavuklarla muhat gören bir şahsı Cumhuriyet mahkemelerinde nasıl temsil edebilirsin?" demiştir. Hamit Şevket İnce de Nihal Atsız'ın "Dalkavuklar Gecesi" isimli broşürünü okumuş ve bu broşürde Atatürk'ün yerildiğini görmüştür. Kendisinin Irkçı ve Turancı bir emele alet edilmek istendiğini anlayarak ve kendisini "ne Komünistim, ne Nazi ve ne de Irkçı. Ben,

⁸ Tasviri Efkâr'ın 28 Nisan 1944 tarihli sayısında Hamit Şevket, Nihal Atsız'ın yazısını kendi yazısı, davasını da kendi davası olarak gördüğünü söylemiştir. Sabahattin Ali mahkemede davayı basit bir hakaret davası olarak değerlendirmek gerektiğini, eğer Nihal Atsız bu davaya siyasi bir anlam yüklerse bunun memleket için iyi olmayacağını söylemiştir. Hamit Şevket İnce ise olaya böyle yaklaşmayarak olayın kökenine inmek gerektiği görüşündedir. Hatta Sabahattin Ali'nin komünist olduğunu ispata da hazırdır.

Türkiye Türkçüsüyüm.” diye tanımlayarak Nihal Atsız’ın avukatlığını bıraktığını belirtmiştir (Ulus; Cumhuriyet; Tan, 8 Mayıs 1944).

Burada şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır; Bir avukatın bir kişinin davasını üstüne alırken o kişiyle ilgili araştırma yapmış olmaması düşünülemez. Hele bir de o davayı kendi davası gibi görüp milli bir dava sıfatı yüklemişse. Hamit Şevket İnce’nin Nihal Atsız’ın siyasi görüşlerini bilmeyip birkaç arkadaşının uyarısı sonucu bunu fark etmesi olanaklı görülmemektedir. O zaman neden fikrini değiştirmiştir? Bunun sebebi bizce, 3 Mayıs’taki duruşma esnasında Nihal Atsız lehine yapılan gösteriler sonucu olayın farklı bir boyut kazanmasıyla Hamit Şevket İnce’nin tepki çekmekten korkmasıdır.

Aynı gün çıkan konuya dair yazı yine Falih Rıfkı Atay’a aittir. Falih Rıfkı Atay, bu yazısında da 3 Mayıs’ta yapılan protesto gösterilerine değinmiştir. Bu konuyu basit bir zabıta vakası olarak gören yazar, bu olaya tekrar değinmesinin sebebinin şöyle açıklamıştır: “...*Bu halkın ve bu toprağın çocuklarını, her zaman teşebbüs edilebilecek fesadlı ve hileli oyunlara karşı uyanık bulundurmak, tertemiz gençlerin şevklerinin sömürülmesine meydan vermekten kendilerini korumak için bir aydınlatma vazifesi yapıyoruz.*” (Atay, Ulus: 8 Mayıs 1944; Anadolu; Halkın Sesi, 8 Mayıs 1944). Bu tarihteki bir başka yazısında Etem İzzet Benice, Türk ve Kemalist gençleri fesada ve dağılmaya teşvik edenlerin sonuna kadar takip ve yok edilmesi gerektiğini ve gençliğin Kemalizm yolunda daha çok aydınlatılması görüşlerini savunmuştur.

Yaşanan olaylar sonucu Benice iki gözlemlerde bulunmuştur. Bu gözlemlerden ilkinde göre gençlik rejim ile Atatürk’ün emanetinin bekçisidir ve bu yolda birlik halindedir. İkinci gözlemi ise Türk gençliğini bölmek isteyenlerin olduğu yönündedir. Fakat gençliği bölmek isteyenler bu güce sahip değildirler. Yıllarca kendilerini gizleyerek ve milliyetçilik kisvesi altında asıl savundukları fikirleri yaymak istemişlerse de bu fikirlere kendilerinden başka kimseyi inandıramamışlardır (Benice, Son Telgraf: 8 Mayıs 1944).

Zekeriya Sertel ise yazısında, milli birliğe en çok ihtiyaç duyulan günlerde beşinci kolun⁹ yine faaliyete geçtiğinden söz etmiştir. Tahrikçiler dincilik, milliyetçilik ve ırkçılık maskesi takarak halk arasında ayrılık yaratmaya çalışmıştır. Dış düşmanlar bir ülkeyi zayıf düşürmek istediği zaman beşinci kolu kullanmaktadır. Ankara’daki nümayişi tertipleyenler de beşinci kola mensuptur. Milli birliğe en fazla ihtiyaç duyulan günlerde milleti sağ ve sol diye ikiye bölmek çok zararlıdır. Türkler ne Troçkizm ne emperyalizm taraftarı olmuştur. Türkiye Avrupa cemiyetinin içinde yer alabilmek için milli birliğe muhtaçtır (Sertel, Tan: 8 Mayıs 1944).¹⁰

9 Mayıs tarihinde incelenen gazetelerin birçoğunda konuyla bağlantılı yazılar çıktığı görülmüştür. Atay yazısında ırkçılıkla ilgili olarak “*Bu Türkiye’yi içinde dağıtıp tahrip etmek için gökten bir belâ ismarlansa, ırkçılıktan beteri inemez*” demiştir. Turancılıkla ilgili ise “*Bu Türkiye’yi, dışında, can düşmanları ile çevirtmek için ikinci bir belâ ismarlansa, İslâm İttihatçılığı ham hayalinin yerine Turancılık ütopyasını geçirmekten âlâsı bulunamaz...*” görüşünü savunmuştur. Ona göre CHP’nin programında Türk ve Türkçülük tarif edilmiş, “milletçilik ve memleketçilik” esasları partiye, okullara ve devlete benimsetilerek ırkçılık ve Turancılık önlenmiştir. Hem sağ hem sol anayasa içinde yer almamalıdır ve tamamen reddedilmesi gerekmektedir (Atay, Ulus: 9 Mayıs 1944).

Akşam gazetesinde konuya dair tek yazı bu tarihte çıkmıştır. Yazıda Türklerin sağ ve sol akımlarla ilgisi olamayacağı bir hikâyeye ile anlatılmıştır. Hikâyeye göre askerlik hizmetine alınan Türk köylüsü talimler sırasında sağını ve solunu bir türlü öğrenememiştir. Hatırlasınlar diye de yan taraflarına soğan ve sarımsak asmışlardır. Bu yüzden Türk köylüsü sağ ve sol gibi siyasi akımları bilmek istememiştir. Yazının ilerleyen kısmında bu akımların II. Dünya Savaşı’nın yarattığı bunalım

⁹ Fiili bir müdahale ile ele geçirilemeyen bir ülkeye yapılan casusluk, sabotaj, istihbarat vb. gibi çalışmalardır.

¹⁰ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü tarafından 1944 yılında basılan bir kitapta da konuyla ilgili incelediğimiz gazetelerden yazılar yer almaktadır: *İrkçılık-Turancılık*, Maarif Matbaası, Ankara 1944.

sonucu propaganda ve tahrikin de etkisiyle Türk gençlerini etkisi altına aldığı belirtilmiştir. Bu akımların felsefe ve bilim boyutlarının Türk gençliğine katacağı bir şey yoktur. Kişilerin bu iki görüşten birini savunmalarının sebebi propaganda ve tahrikin yanı sıra kasıt, cehalet ile boş ve inançsız kalmış ruhların yollarını şaşırmasıdır. Artık hiçbir ülkede aşırı ve uç fikirler barınmamaktadır (Akşam, 9 Mayıs 1944). Gerçekten konuyla bir alakası olmayan bu örnekle birer ideolojiyi temsil eden sağ ve sol akımlar açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu hikâye Türk köylüsünü sağını-solunu ayırt edemeyecek kadar cahil göstermektedir. *Halkın Sesi* gazetesinin de konu hakkındaki tek yazısı bu tarihte yayınlanmıştır. Türk gençliğine hitaben kaleme alınan ve bazı öğütlerin verildiği makalede vatanın Türk gençliğinden büyük hizmetler beklediği ve her esen rüzgâra kapılmaması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yazara göre eğer bir ülkenin ahlakı yüksek olursa hiçbir zararlı fikir o ülkeye giremez. Şayet düşük olursa o ülke yıkılmaya mahkumdur (Sanlı, Halkın Sesi: 9 Mayıs 1944).

Belki de devrin en deneyimli gazetecisi olan Hüseyin Cahit Yalçın da yaşanan olaylara seyirci kalamamış ve yazısında düşüncesini dile getirmiştir. Yalçın'a göre, bir ülkede fikir farklılıklarının sokağa yansması ve buna gençlerin ilgi göstermesi hatta bu ilgilerini gösteri yapacak kadar ileri götürmelerinde kötü bir taraf yoktur. Ancak yaşananların samimiyete dayanmadan planlı bir şekilde gerçekleştirilmiş olması olayın rengini değiştirmiştir. Çoğunluktan farklı düşünenlerin olması huzursuzluk yaratmamalıdır. Fakat bu farklı düşünenler işi eyleme dökerek yasaları çiğnerse kolluk kuvvetleri de gereğini yapacaktır. İşte yaşanan olaylar da bu çerçevede gerçekleştiği için daha yakından ilgilenmek gerekmiştir.

Genç ve tecrübesiz kişilerin sosyalizme ilgi duyması anlaşılabilir. Ancak faşizm için aynı şeyler söylenemez. Faşizmin en âlâsı padişah sultası altında bu topraklarda yaşanmıştır. Her ne kadar şekil değiştirerek gizlenmeye çalışırsa çalışsın faşizmin temelinde zulüm ve baskı vardır. Faşizm yanlıları Türkçülük, Irkçılık ve Milliyetçilik kisvesi altında gerçek amaçlarını örtbas etmektedirler (Yalçın, Tanin: 9 Mayıs 1944).

Asım Us da bu gösterinin önemsiz ve birkaç tahrikçinin etkisiyle yapıldığını düşünse de Kemalizm'e yürekte bağlı bazı gençlerin bu oyuna kanarak olaya alet olduğu görüşündedir. Türkçülüğü Irkçılığın içine katarak bir takım siyasi çıkarlar elde etmek isteyenler, yaptıkları Kemalizm'e ters düşmüyormuş gibi davranmaktadırlar. Bu taktik sağcıların takip ettiği yoldur. Solcular da aynı taktikle hareket etmektedirler. Onlar da inkılâpçılık, halkçılık ve devletçilik prensiplerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Böylece hem sağcılar hem de solcular düzen karşıtlığı konusunda birleşerek rejimi yıpratmak amacıyla faaliyet göstermektedirler (Us, Vakıt: 9 Mayıs 1944).

Bu tarihte çıkan son yazı Ahmet Emin Yalman'a aittir. Yalman'a göre, bazı sinsî siyasi akımlar Ankara'daki sokak nümayişleri sebebiyle kendilerini açığa vurmuşlardır. Aslında bu nümayişlerin gerçekleşmesi bir bakıma iyi olmuştur. Böylece bir takım mikropların temizlenmesi kolaylaşmıştır. Olaylar göstermiştir ki aşırı ve dar bir milliyetçilik görüşünü savunanlar aynı zamanda gerici, rejim ve medeniyet düşmanlarıdır. Bu görüşü savunanların vatan sevgisi o kadar zayıftır ki "Dalkavuklar Gecesi" isimli bir kitapla Atatürk'e hakaret etmişlerdir. (Yalman, Vatan: 9 Mayıs 1944).

Davanın son duruşmasında Nihal Atsız'ın iki avukatı bu davaya başından beri alelade bir hakaret davası olarak baktıklarını ve Hamit Şevket İnce ile bu konuda farklı düşündüklerini belirtmiştir. Davaya konu olan "vatan haini" tabirini müvekkillerinin kasıtlı olarak kullanmadığını söyledikten sonra eğer müvekkilleri ceza alırsa tecil edilmesi talebinde bulunulmuştur. Akabinde söz alan Nihal Atsız ise, Sabahattin Ali'nin önceki duruşmada söylediği "vatan aleyhinde bir tek satırım bulunursa davamdan vazgeçer ve ömrümün sonuna kadar yazı yazmamağa söz veririm" cümlesi üzerine kendisinin Sabahattin Ali'nin vatan aleyhinde bir satırını değil bir kitabını ortaya çıkardığını belirterek kitaptan parçalar okumuştur. Fakat Nihal Atsız'ın bu kitaptan hangi parçaları okuduğu haberde verilmemiştir. Atsız konuşmasının devamında olayda Sabahattin Ali'nin tahriki bulunduğunu

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 55 Mayıs - Haziran 2016

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

söylemiştir. Ancak bu tahrik onun şahsına değil, vatani ve milli duygularına karşı yapılmıştır. Dava sonunda Nihal Atsız, 6 ay hapis cezası ve 66.60 lira para cezasına çarptırılmış, daha sonra cezası 4 aya düşürülmüştür ve nihayetinde cezası tecil edilmiştir. Ayrıca 100 lira manevi tazminat ödemeye de mahkûm edilmiştir (Tan; Son Telgraf; Yeni Asır, 10 Mayıs 1944).

Nadir Nadi *Cumhuriyet*'teki konuya dair tek yazısında dava münasebetiyle yapılan gösterilerin bazı aşırı ve yabancı görüşlerin birkaç genci kandırması sonucu olan önemsiz bir olay olduğunu ifade etmiştir. Zira davanın sonuna kadar konuya ilişkin herhangi bir yazı kaleme almamasının sebebi olarak bu gösterilebilir. Ama her ne kadar bu olayı önemsiz görse de ders çıkarmanın yararlı olacağını düşünmüştür. O, içinde bulunulan dönemi tüm milletlerin temas halinde bulunduğu ve bu tarz fikirlerin her yerde görülebileceği bir dünya olarak görmüştür. Aynı zamanda propaganda araçlarının son çeyrek yüzyılda geldiği nokta hiçbir devlet sınırı da tanımamıştır. Bu yüzden bir siyasi fikrin sansür, tehdit, okuma-dinleme gibi yasaklarla engellenemeyeceği görüşünü savunmuştur. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti diğer ülkelere göre daha demokratiktir ve bu zamana kadar hiçbir siyasi akım yasaklanmayarak Türk gençliği arasında rahat tanınma imkânı bulmuştur (Nadi, Cumhuriyet: 10 Mayıs 1944).

Son Telgraf'ta Türkiye'de bilinenlerden başka gizli olarak faaliyette bulunan sağcı, solcu, ırkçı ve şeriatçı kimsenin olmadığı belirtilmiştir. Fakat zaman zaman bu gruplar sanki çok kalabalıklarmış gibi yabancı etkilere de kapılarak neşriyat, propaganda yapmak için broşürler ve dergiler yayınlamışlardır. Ancak geçen yıla nazaran bu tür neşriyatlar azalmıştır. Ankara'daki zabıta hadisesinde de öğrenciyi tahrik eden çeşitli neşriyatların etkisi olmuştur. Ayrıca bu tahrikçiler neşriyat yolunu kullandıkları için öğrenci ve fikir çevrelerinde boy göstermişlerdir. Nümayişe katılan öğrenciler farklı bir görüşü savunarak değil kandırılarak sokağa çıkartılmıştır. Olayın gerçek mahiyeti anlaşılınca da dağılmışlardır (Benice, Son Telgraf: 10 Mayıs 1944).

Dava bitmiş olsa da sebebiyet verdiği olaylarla ilgili akisler devam etmiştir. Buna dair yazılardan birinde Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na girmemesinin sebebi olarak karmaşık siyasi hesaplar değil 1923'den bugüne ülkeyi ayakta tutan Türk milliyetçiliği ve birliği gösterilmiştir. Türkiye ne sağcıdır ne solcu, Türkiye milliyetçidir. Milli birliğe en çok ihtiyaç duyulan şu günlerde fikir ayrılıkları ne kadar ayıplansa azdır. Bazı tahrikçilerin sokak gösterileri yaparak milli birliği sarsmaları ne kadar zararlı ise bir zabıta olayından yararlanarak ideolojik fayda sağlamaya çalışmak da bir o kadar zararlıdır (Tasviri Efkâr, 11 Mayıs 1944).

Asım Us, bu olayları doğuran asıl sebebin, Türk gençliğinin kullanılarak Türkiye'nin milli benliğine bazı zararlı fikirlerin aşılandığı ve bundan siyasi çıkar elde edilmeye çalışıldığını yazmıştır. Yani, bir tarafta Türkçülüğe Turancılık ve İrkçılık fikirlerini karıştıranlar, diğer tarafta da devletçilik, inkılâpçılık ve halkçılık ilkelerini kendi çıkarları için kullanan solcular vardır. Nihal Atsız da bu iki taraftan ilkinde yer almıştır. Orhun dergisinde Milliyetçilik adı altında Turancılık ve İrkçılık fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Öğrencilerden alınan "Biz İrkçi ve Turancı Türkçüyüz" yazılı kâğıtlar bu dergide yayınlanarak, Nihal Atsız Turancı bir akımın başındaki kişi olarak gösterilmek istenmiştir. Nihal Atsız da Turancılığı ve İrkçılığı siyasi maksatları için kullanmıştır. O bir yandan Orhun Dergisi'nde Turancı ve İrkçi fikirler neşrederken bir yandan da Başbakan'a yazdığı mektuplarla Komünizm karşıtlığı mücadelesi başlatmıştır (Us, Vakıf: 11 Mayıs 1944).

Konu hakkındaki son yazı tıpkı ilk yazı da olduğu gibi Falih Rıfkı'ya aittir. Atay, Ankara'daki hadisenin hemen hemen bütün gazeteleri uyandırdığını ve uyanmakta da haklı olduklarını ifade etmiştir. Biraz sağcı olsalar da koyu milliyetçiler diye gazete sütunlarında, konferanslarda yer verilen kişiler üzerine artık tam bir teşhis konulmuştur. Bu şahıslar anayasal düzeni bozmaya ve faşist diktatörlüğü kurmaya çalışmışlardır. Kendilerine benzeyen diğer tüm teşkilatlanmalar gibi iktidara gelinceye dek gençliğe ve milliyetçiliğe hoş gözükecek bir mücadele yürüttükleri izlenimi bırakmışlardır. Bu hadise ile Türk milleti arasında bir nifak tohumu ekilememiştir. Ayrıca bu olay sağ

ve sol cereyanlara karşı daha dikkatli olunması konusunda bir uyarı olmuştur (Atay, Ulus: 13 Mayıs 1944).

VI. Sonuç

Çalışmamızın başında da bahsedildiği gibi bu dava alelade bir hakaret davası değildir. İkili arasında yaşananların siyasi boyutunun yanı sıra kişisel boyutu da vardır. Başta Nihal Atsız olmak üzere birçok Türkçünün, Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" isimli romanında Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Mükrimin Halil Yinanç, Peyami Safa gibi isimlerden bahsettiğini öne sürmesi de ikili arasındaki husumetin sebeplerindedir. Daha davanın ikinci duruşmasında Nihal Atsız taraftarlarının yaptığı öğrenci gösterisi de bu husumetin siyasi boyutunu daha da arttırır. Yine bu gösterilerle Türk Basını bu davayı farklı bir açıdan değerlendirmeye başlamıştır. Çünkü 3 Mayıs'taki gösteriye kadar gazetelerin davayı pek önemsemedikleri görülür.

3 Mayıs'taki gösterilerden sonra ise gazetelerin konuya ilgisi artmıştır. Zira gazetelerin başyazarları gösteriden sonra konuyla ilgili yazılar kaleme almaya başlamışlardır. Bu gösterilerden ve davadan sonra 3 Mayıs tarihi Türkçü çevrelerde "Türkçülük Bayramı" olarak kutlanmaya başlanmıştır.

Özellikle Falih Rıfki Atay'ın yazıları oldukça önemlidir. Çünkü *Ulus* gazetesi hükümetin resmi yayın organı niteliğindedir. Dolayısıyla Falih Rıfki'nin yazıları aynı zamanda hükümetin de görüşlerini yansıtmaktadır diyebiliriz. Bunun yanı sıra onun yazıları sayesinde diğer gazetelerin de konuya alakası artar. Bu yüzden onun yazılarını bu bakış açısıyla değerlendirmek daha doğru olacaktır. Göze çarpan bir durum da, bütün gazetelerin başyazarları şahsi görüşlerini belirten yazılar kaleme almış olsalar da bir yandan da Falih Rıfki'nin yazılarını da gazetelerinde yayınlamışlardır. Bu hem devletin görüşlerine paralel düşündüklerini kanıtlar niteliktedir hem de *Ulus*'un 40'lı yılların Türk basın hayatında sahip olduğu öneme işaret etmektedir.

Gazeteler incelendiğinde görülmüştür ki tüm basın ağız birliği etmişçesine aynı görüşleri savunmaktadır. Örneğin, bu gösteriyle basının konuya ilgisi artmışsa da her fırsatta yazılarda bu gösterinin basit bir zabıta olayı olduğu vurgusu yapılır. Ayrıca gösterilere katılan öğrencilerin milliyetçilik maskesine bürünerek Türk milletinin birliğini bozmak isteyenler tarafından kandırıldığı görüşü de hâkimdir. Türk gençliğinin iyi niyetinden ve milliyetçiliğinden şüphesi olmayan basına göre bu olayların yaşanmasından beşinci kol suçludur. Beşinci kola bağlı olan Türkiye'deki tahrikçiler yabancı devletlerden destek görmektedir. Türk Milliyetçiliği'nin Turancılık ve Irkçılıkla karıştırılmaması gerektiği vurgusu yapılan yazılarda başka bir ortak görüş olarak, milli birlik ve bütünlüğün bu tip siyasi cereyanlara karşı korunması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu konuda ise özellikle Türk gençliğine güvenilmektedir.

Basındaki bu tek sesliliğin sebebi devletin (hükümetin, CHP'nin) –nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın- basın üzerindeki hâkimiyeti ve baskısıdır. İncelenen toplam 14 gazetenin de aynı görüşte olmasını beklemek pek mantıklı değildir. Bütün gazetelerin adeta tek bir vücut gibi Türkçü-Turancı akımlara ve bunların temsilcilerine saldırmasının Almanya'nın artık savaşı kaybedeceğinin kesinleşmeye başlamasıyla tabii ki alakası vardır. Ancak asıl sebep basın üzerindeki devlet baskısıdır. Zira *Vatan*, *Son Posta* ve *Son Telgraf* gazetelerinin 3 Mayıs gösterisi sonrasında hükümetin birtakım tedbirler alacağı yönünde yaptıkları haberler sonucu kısa bir süreliğine de olsa kapatılması, yapılan böyle basit bir haber olsa dahi devletin istemediği haberlerin basında yer almasına izin vermeyeceğini göstermektedir.

Dava ve gösteri haricinde gazetelerde öne çıkan başka haberler de vardır. Bunlardan birincisi davanın ilk duruşmasından birkaç gün sonra Sabahattin Ali ile birkaç gencin dava sebebiyle kavga ederek mahkemelik olmasıdır. Bu olay adeta 3 Mayıs'taki gösterinin habercisi olmuştur. Nihal Atsız'ın avukatlarından Hamit Şevket İnce'nin *Ulus*'a gönderdiği -her yönüyle ilgi çekici- bir

mektupla görevini bıraktığını açıklaması ve bir öğrencinin Ankara Barosu'na çektiği telgraf diğer öne çıkan haberlerdir.

Bu dava sırasında Turancı-Türkçü akımın savunucuları böyle bir gösteri yapmamış olsaydı basın bu dava ile pek fazla ilgilenmeyerek basit bir hakaret davası muamelesi yapacağını söylemek yanlış olmaz. Basın her ne kadar bu gösteriyi küçümsese de tam tersi bir şekilde konuyla ilgilenmekten ve konu hakkında yazılar kaleme almaktan geri kalmazdı. Bu da aslında davanın söylediğimiz bağlamda önemini gösteren en açık göstergedir.

Sonuç olarak, Sabahattin Ali-Nihal Atsız davası 40'lı yıllara damgasını vurmuş, sonraki süreçte İrkçılık-Turancılık davası ile Hasan Ali Yücel-Kenan Öner davasını da etkilemiştir. Nihal Atsız, Sabahattin Ali'nin kendisine açtığı davadan sonra, İrkçılık-Turancılık davasının sanığı ve Hasan Ali Yücel-Kenan Öner davasının tanığı olmuştur. Tüm bu davalar 40'ların sağ-sol, Komünizm-Turancılık kısacası siyasi hayatındaki çatışmalarının birer örneğini yansıtmışlardır.

Kaynakça

A-Kitaplar

- Ali, Laslo, F., Özkırmı, A. (1979), Sabahattin Ali, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Ali, S. (1974). İçimizdeki Şeytan, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Ali, S. (1991), İki Gözüm Ayşe, Ataol Yayıncılık, İstanbul.
- Armaoğlu, F. (2012). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M. (2011). Türk Dış Politikası Cilt I: 1919-1980, Oran, B. (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul
- Barutçu, F. A. (1977). Siyasi Hatıralar (1939-1954), Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Berkes, N. (1997). Unutulan Yıllar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bezirci, A. (1997). Sabahattin Ali, Evrensel Kültür Kitaplığı, İstanbul.
- Çavdar, T. (2004). Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950), İmge Kitabevi, İstanbul.
- Darendelioğlu, İ. E. (1968). Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, Toker Matbaası, İstanbul.
- Deliorman, A. (2000). Tanıdığım Atsız, Orkun Yayınları, İstanbul.
- Dupont, P. (1968). İkinci Dünya Savaşının Gizli Belgeleri, May Yayınları, İstanbul.
- Glasneck, J. (1976). Türkiye'de Faşist Alman Propagandası, Onur Yayınları, Ankara.
- Goloğlu, M. (1974). Milli Şef Dönemi (1939-1945), Kalite Matbaası, Ankara.
- Gülhan, A. (2003). Bitek Kent: Balıkesir. Özdem, Filiz (ed.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İrkçılık-Turancılık (1944). Maarif Matbaası, Ankara.
- Karpat, K. (2010). Türk Demokrasi Tarihi, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C.(2010). Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945) Cilt: 2, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2012). Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945) Cilt: 1, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, R. (1997). Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Müftüoğlu, M. (1974). Çankaya'da Kâbus, Yağmur Yayınevi, İstanbul.
- Öner, S. (1977). Nihal Atsız, Toker Yayınevi, İstanbul.

- Öymen, A. (2009). Bir Dönem Bir Çocuk, Doğan Kitap, İstanbul.
- Özcan, Ö. (2005). Doğumunun 100. Yılında Nihal Atsız, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara.
- Özdoğan, G. G. (2002). “Turan”dan “Bozkurt”a, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sander, O. (1996). Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Sertel, S.(1969). Roman Gibi, Ant Yayınları, İstanbul.
- Sertkaya, O. F. (1987). Hüseyin Nihal Atsız, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Topuz, H. (2006). Başın Öne Eğilmesin, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Türkeş, A. (1972). 1944 Milliyetçilik Olayı, Kutluğ Yayınları, İstanbul.

B-Gazeteler

- Akşam
Anadolu
Cumhuriyet
Halkın Sesi
Son Posta
Son Telgraf
Tan
Tanin
Tasviri Efkâr
Ulus
Vakit
Vatan
Yeni Asır
Yeni Sabah

C-Makaleler

- Armaoğlu, F. (1958), “İkinci Dünya Harbinde Türkiye”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 13(2), ss. 139-179.
- Atsız, N. (1 Mart 1944), “Başbakan Saraçoğlu Şükrü’ye Açık Mektup”, Orhun Dergisi, 15, ss. 1-4.
- Atsız, N. (1 Nisan 1944), “Başbakan Saraçoğlu Şükrü’ye İkinci Açık Mektup”, Orhun Dergisi, 16, s. 1-6.
- Gülmez, N. ve Demirci, E. (2013), “Von Papen’in Türkiye Büyükelçiliği”, Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, 13(27), ss. 225-250.
- Oran, B. (1969), “İkinci Dünya Savaşında Türkiye’de Siyasal Hayat ve Sağ-Sol Akımlar”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 24(3), ss. 227-275.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 55 Mayıs - Haziran 2016

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Özçelik, M. (2010/2), “İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Dış Politikası”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29, ss. 253-269.

Vural, M. K. (2009), “En Büyük Tehlike” Broşürü Ve Buna Bağlı Olarak Turancı Akımların Kamuoyunda Tartışılması”, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 8(18-19), ss. 39-53.

D-Tezler

El, B. (2006), *Franz Von Papen’in Ankara’daki Büyükelçilik Yılları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kocaeli.

Ercan, M. A.(2006), *XX. Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Türkiye-Almanya İlişkileri (1923-1945)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Kaya, S. (2001), *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Turancı Akımlar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Sanlı, F. S. (2010), *Türkçülük Akımında Din Olgusu Üzerine Aykırı Bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Tanyeri, C. (1991), *II. Cihan Harbi Sırasında Türkiye’de Milliyetçi Akımlar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Vural, M. K. (2004), *II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Sol Düşünceler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Vurucu, İ. (2009), *Osmanlıdan Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığına Kadar Türk Milliyetçilerinde Turancılık Algısı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

E-Ansiklopediler

“Ali, Sabahattin” (2001), *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.1, Atatürk Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara.

“Atsız, Hüseyin Nihâl” (1977), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.1, Dergâh Yayınları, İstanbul.

“Atsız, Hüseyin Nihal” (2001), *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.2, Atatürk Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara.

“Atsız, Nihal” (1983), *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C.1, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Ekinci, N. (2002), “İnönü Dönemi ve II. Dünya Savaşı Yılları”, *Türkler Ansiklopedisi*, C.16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Tunçay, M. (1983), “Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1950)”, C.8, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul.

F- Diğer

BCA: “Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü.”